

SN § 181

Projektrapport Skolfam (18/SN 0120)

Sammanfattning

Bildningsnämnden och socialnämnden beviljade 2013 projektet Skolfam utifrån arbetet med PSYNK i Motala kommun. Projektet beviljades under tre år men har förlängts vid två tillfällen. Kommunstyrelsen biföll vid sammanträde den 15 december 2015 (KS § 243) ansökan av medel ur sociala investeringsfonden avseende Skolfam. Åtterrapporering har skett till kommunstyrelsen i mars månad under åren 2016 – 2018.

Beslutsunderlag

- Missiv - projektrapport Skolfam

Behandling av ärendet

Sektionschef för Barn- och unga, Camilla Ring, föredrar ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Ibrahim Beganovic (S), Jan Gyllenhammar (KD), Anna Lust (M) och Krister Karlsson (C).

Yrkanden

Ibrahim Beganovic (S) yrkar bifall till föreliggande förslag.

Beslut

1. Socialnämnden godkänner projektrapporten och översänder densamma till Kommunstyrelsen.
2. Socialnämnden uppdrar till socialdirektören att återkoppla i ärendet vid sammanträdet i november.

Expedieras till

Kommunstyrelsen

Bildningsförvaltningen för kännedom

Diarienummer 18/SN 0120

Projektrapport Skolfam

Sammanfattning

Bildningsnämnden och socialnämnden beviljade 2013 projektet Skolfam utifrån arbetet med PSYNK i Motala kommun. Projektet beviljades under tre år men har förlängts vid två tillfällen. Kommunstyrelsen biföll vid sammanträde den 15 december 2015 (KS § 243) ansökan av medel ur sociala investeringsfonden avseende Skolfam. Återrapportering har skett till kommunstyrelsen i mars månad under åren 2016 – 2018.

Förslag till beslut

1 Socialnämnden godkänner projektrapporten och översänder densamma till Kommunstyrelsen.

Bakgrund

Utifrån PSYNK beviljades ett tre årigt projekt för att starta Skolfam i Motala. Projektet finansierades 2014 av medel avsatta för PSYNK och har därefter finansierats av sociala investeringsfonden. Projektet har förlängts då det vid två tillfällen varit omsättning av personal och arbetet inte kunnat bedrivas fullt ut. Sedan februari 2017 har diskussion skett i bildningsnämnd och socialnämnd, tillika dess förvaltningar, om en permanentning av Skolfam. Ett tydligt beslut har ännu inte meddelats. Projektet avslutades under våren 2018, varför projektrapporten nu presenteras. Arbetet fortgår dock under hela 2018 i avvaktan på beslut om fortsättning.

Pernilla Thunander
Socialdirektör

Per-Olof Andersson
Socialchef

Bilaga: Projekt rapport Skolfam

Beslutsexpediering

Kommunstyrelsen
Bildningsförvaltningen

Diarienummer topLevelIdentifier

Projektrapport Skolfam

Bakgrund - barn i familjehemsvård och betydelsen av skolframgångar

I Sverige placeras enligt Skolfam hemsida (www.skolfam.se) cirka 4 % i varje åldersgrupp någon gång i familjehem (eller på institution), och ungefär 1 % blir kvar där under större delen av sin uppväxt. Majoriteten av dessa barn kommer från kraftigt socialt missgynnade familjer med missbruk, psykisk ohälsa och ekonomisk fattigdom.

Statistiskt sett är de familjehemsplacerade barnen en av de mest utsatta grupperna i samhället. Familjehemsplacerade barn har under livet en kraftigt förhöjd risk (5-10 gånger högre än för normalpopulationen) för självmordsförsök, självmord, missbruk, allvarlig kriminalitet, allvarlig psykisk ohälsa, tonårsföräldraskap, att förlora sina föräldrar innan de själva har blivit vuxna och för att bli beroende av ekonomiskt bistånd (Vinnerljung, 2006; www.skolfam.se).

Risken för ett vuxet liv i utanförskap är således hög. Enligt nationalekonomiska beräkningar (Nilsson & Wadeskog, 2008) kostar varje människa i utanförskap samhället cirka 12,5 miljoner kronor från det hon fyller 20 till dess hon går i pension vid 65 års ålder. Till dessa ekonomiska kostnader tillkommer dessutom även ett mänskligt och socialt lidande, vilket är svårare att sätta en prislapp på.

Riskerna kan dock kompenseras med en rad skyddande faktorer. En av de mest kraftfulla är utbildning. För de familjehemsplacerade barn som går ut grundskolan med åtminstone genomsnittliga betyg minskar risken för det som tidigare nämnts med 25 - 50 %. Familjehemsplacerade barn har dock generellt sett sämre skolresultat än andra, och uppnår också en lägre utbildningsnivå. Av de barn som är placerade i familjehem är det 86 % som fullföljer grundskolan (jämfört med 97 % av normalpopulationen), 40 % som fullföljer gymnasiet (jämfört med 82 % av normalpopulationen) och 13 % som registrerar sig vid ett universitet eller en högskola (jämfört med 41 % av normalpopulationen). Familjehemsplacerade barn har lägre betyg än vad icke-familjehemsplacerade barn med samma kognitiva kapacitet har, och chansen är lägre att de registrerar sig vid universitetet eller högskolan än icke-familjehemsplacerade barn med samma medelbetyg (Vinnerljung, Berlin & Hjern, 2010; Berlin, Vinnerljung & Hjern, 2011; Tideman et al, 2011; www.skolfam.se).

Att säkerställa att varje placerat barn får en god skolgång utifrån sina individuella förutsättningar för lärande är en kraftfull åtgärd för att bryta negativa mönster. Skolprestationen är också, till skillnad från andra omständigheter, en faktor som går att

påverka. Skolgången för placerade barn och unga är ett gemensamt ansvar för skolan och socialtjänsten. Skolan har genom sitt grunduppdrag att ansvara för utbildning och socialtjänsten har ansvar för att verka för en lämplig utbildning för placerade barn och unga.

Att placerade barn i högre utsträckning än andra misslyckas i skolan kan enligt Jackson (2001) bero på flera saker:

- Erfarenheter och upplevelser före placeringen. Majoriteten av barn i samhällsvård kommer från kraftigt socialt missgynnade familjer. Energin har helt enkelt gått åt till att hålla sig flytande, viket sker på bekostnad av barnens behov och utveckling.
- Låg självkänsla. Barn som blivit omhändertagna har lärt sig att det inte går att lita på vuxna och att ingen på allvar är intresserad av dem och deras framsteg. Mycket tyder på att dessa barn underskattar sin egen förmåga.
- Avbrott i skolgången. Det finns bevis för att en skolgång med många avbrott och skolbyten leder till låga skolprestationer. Kunskapsluckor uppstår och försvårar den fortsatta inläringen.
- Bristande kontinuitet. Många barn och ungdomar som varit placerade uttrycker en känsla av att ingen bryr sig om dem. De flesta placerade barn har ingen som följer dem konsekvent under skolgången och många kommer att uppleva flera byten av socialsekreterare och även av familjehem och skolor.
- Låga förväntningar. Lärare förväntar sig inte att placerade barn ska vara ambitiösa eller begåvade. Inte sällan är skolan mer benägen att ha överseende med låga resultat än att tillhandahålla extra stöd. Det är känt från andra grupper att effekten av låga förväntningar hämmar utveckling.

Bakgrund – Skolfam (Skolsatsning i Familjehemsvården)

Skolfam är en svensk arbetsmodell vars syfte är att främja skolprestation och välmående hos familjehemsplacerade barn. Arbetsmodellen utgår från två styrdokument: en manual och ett ramverk. Manualen beskriver arbetsmodellen och hur den ska tillämpas medan ramverket beskriver struktur och organisation av Skolfam. De kommuner som arbetar enligt modellen utgör tillsammans ett nationellt nätverk som utser den styrgrupp som står bakom ramverk och manual. Nätverket stöds av Allmänna Barnhuset och koordineras av en nationell samordnare.

Skolfam riktar sig till familjehemsplacerade barn i förskoleklass till och med högstadiet, vars familjehemsplaceringar förväntas bli långvariga. Modellen bygger på samverkan mellan de parter som finns i barnets närhet. Ett tvärprofessionellt team, ett så kallat Skolfamteam, består av en specialpedagog, en psykolog, samt ansvariga socialsekreterare för barnet och för familjehemmet. Teamet arbetar tillsammans med barnet, skolan och familjehemsföräldrarna. Om teamet gjort bedömningen att det är lämpligt ingår även biologiska föräldrar. Skolfam ska fungera som ett komplement till ordinarie elevhälsa och socialtjänstens familjehemsvård.

Varje barn genomgår en pedagogisk och psykologisk kartläggning (Kartläggning 1) med stöd av normerade och standardiserade tester (se Bilaga 1). Familjehemsföräldrar och lärare/mentorer deltar också i kartläggningen. Efter kartläggningen analyserar teamet resultaten och återkopplar sedan dessa till barnet, familjehemmet, skola och biologiska föräldrar. Utifrån analysen skapas en individuell plan, varpå insatser initieras

och implementeras i skolan och familjehemmet. Under nästa kartläggning (Kartläggning 2), som äger rum 2 år efter det första kartläggningstillfället, upprepas testerna och därefter jämförs resultaten. Analys och förslag till fortsatt arbete återkopplas till skolan och familjehemmet. Uppföljningen fortsätter under hela grundskoletiden med målet att barnet ska uppnå behörighet till gymnasieskolan.

I den senaste årsrapporten från Skolfam, Allas röster räknas (2017), framgår att 78 % av de familjehemsplacerade barnen som hade tillgång till Skolfam år 2017 blev behöriga till gymnasiet. Motsvarande andel för familjehemsplacerade barn som endast hade tillgång till ordinarie kommunalt stöd från socialtjänst och skola var 46 %.

Skolfam bedöms således kunna göra skillnad för många barn. På riktigt.

Bakgrund - Skolfam Motala

Projektet Skolfam Motala startades utifrån Psykn, område Barn med sammansatta behov, arbetsgruppen *Barn och unga i samhällets vård*, vars uppdrag var att ta fram gemensamma rutiner och metoder för att barn och unga i samhällets vård ska tillförsäkras ett gott boende, en god hälsa, ha en varierad fritid och få anpassat stöd för att nå skolans mål.

Den 10 februari 2014 beslutades att bevilja Skolfam projektmedel utifrån Psykn för år 2014, och att projektet skulle få fortsatt projektmedel för ytterligare två år. Projektmedel via Psykn fanns dock inte efter år 2014, men den 15 december 2015 beslutade kommunstyrelsen att bevilja Skolfam pengar från sociala investeringsfonden för åren 2015 - 2017.

I februari 2017 lyftes frågan om att permanenta Skolfam vid sammanträde med dubbel au. Utifrån det sammanträdet skrevs en ansökan om permanentande av Skolfam inför prioriteringsdiskussionerna i april 2017. I juni 2017 skulle frågan lyftas i kommunens chefsgrupp, men då inget hände lyftes Skolfams framtid åter på dubbel au i november 2017. Verksamhetscheferna fick då i uppdrag att ta med det till ordförandeträff och chefsträff, men inget hände. I januari 2018 träffade socialtjänstens sektionschef Camilla Ring den politiska majoriteten, och en ny ansökan önskades. Denna ansökan skrevs i februari 2018. Förvaltningscheferna fick utifrån denna i uppdrag att se över hur Skolfam kan införlivas i den ordinarie verksamheten till år 2019. Något besked har ännu inte kommit. Sammanfattningsvis kan konstateras att politiker och förvaltningschefer säger sig se vinsterna med Skolfam och är positiva till verksamheten, men att det har varit mycket svårt att få till ett beslut.

Projektledare för Skolfam Motala har varit sektionschef Camilla Ring från socialkontoret och rektor Fredrik Einvall (2014 - 2016) samt elevhälsochef Kathrin Thomas (från 2016). Specialpedagog och psykolog är anställda av bildningsförvaltningen och har sin arbetsplats på socialkontoret, men ingår i professionsträffar via elevhälsan. Under projektets gång har tre olika specialpedagoger och tre olika psykologer varit anställda. De nuvarande anställdes i augusti 2017.

Motala ingår i ett regionalt nätverk med team från Norrköping, Linköping, Katrineholm, Gotland, Örebro, Stockholm, Sollentuna och Nacka. Det regionala nätverket träffas några gånger per termin. Dessutom sitter Camilla Ring med i Skolfams styrgrupp, tillsammans med representanter från hela Sverige.

Till projektet utsågs 19 barn att delta. Ett barn påbörjades aldrig inom Skolfam då barnet flyttade hem innan start. Ytterligare tre barn har flyttat hem under projektiden,

ett barn har omplacerats till HVB, ett barn har blivit mottaget i särskolan och ett barn har slutat grundskolan och börjat på gymnasiet. 12 barn fanns med under hela projektet och har således genomgått både Kartläggning 1 och Kartläggning 2. Av dessa är två placerade i familjehem utanför Motala kommun.

Resultat – barnens utveckling

- Av barnen som ingått i projektet har två lämnat grundskolan för att börja på gymnasiet. Av dessa två blev en behörig att söka ett nationellt program, medan en gått vidare till IM. Eleven som gått vidare till IM saknade endast ett betyg för att bli behörig till nationellt program.
- På gruppnivå kan barnens utveckling bäst beskrivas som spretig.
 - När det gäller *kognitiv nivå/begåvning* finns både barn som har tappat något i jämförelse med andra jämnåriga och barn som har utvecklats mycket positivt. Särskilt två av barnen utmärker sig genom att ha höjt sin begåvning från en genomsnittlig nivå till en mycket hög nivå. I ett av dessa fall var kapaciteten okänd för de vuxna i barnets omgivning.
 - När det gäller *psykiskt mående* finns det både barn som rapporterar en god psykisk hälsa, och även de barn som anger att de har mycket ångest, ilska, depression, normbrytande beteende och en låg självbild. Oro och ångest är de vanligaste bekymren hos de yngre barnen, medan de äldre snarare bär på mycket ilska och frustration.
 - Beträffande *matematiska färdigheter* har många barn stora kunskapsluckor, och de flesta tappar mellan Kartläggning 1 och Kartläggning 2. Endast två barn gör betydande framsteg mellan de bägge mätningarna.
 - När det gäller *läsutveckling* har många barn en genomsnittlig till bra förmåga beträffande avkodning, men de dippar på ordförråd och läsförståelse. Ofta presterar de lågt både i Kartläggning 1 och Kartläggning 2.
- Av de 12 barn som ingått i projektet från start till slut har 8 barn kontakt med den allmänna barn- och ungdomspsykiatrin (BUP eller Psykiatripartners, samt i vissa fall även BUP Elefanten), 3 barn har kontakt med Logopedmottagningen (och ännu flera har kontakt med logoped inom psykiatrin) och 1 barn har kontakt med Syncentralen. 7 av dessa kontakter har initierats efter behov som uppmärksammats av nuvarande Skolfamteam under det senaste året.
- Alla 12 barn är i behov av stöd från sina respektive skolors elevhälsoteam, specialpedagog eller speciallärare.
- Av de 12 barnen är det endast 1 barn som inte har någon kontakt med extern vårdgivare. Detta barn har dock kontakt med skolans kurator kring sitt mående, vilket har initierats av Skolfam det senaste året.

Resultat – framgångar

- Socialtjänstens sektionschef Camilla Ring har funnits med under hela tiden, och även varit aktiv i Skolfams styrelse på nationell nivå. Detta bedöms ha varit avgörande för att Skolfam Motala har kunnat fortsätta trots övriga personalbyten och vakanser.
- Skolfamteamet har regelbundet medverkat i de nationella konferenser och regionsträffar som hålls inom Skolfam. Hösten 2017 anordnades regionsträffen i just Motala, med cirka 50 deltagare. Psykolog har deltagit i planeringen av den

nationella konferensen hösten 2018, och även kommit med förslag på förändringar i kartlägningsarbetet som har godkänts av styrelsen och införts i manualen.

- Nuvarande specialpedagog och psykolog har utarbetat ett nära samarbete med övriga Skolfamteam i Östergötland med regelbundna träffar för erfarenhetsutbyte och handledning.
- Specialpedagog och psykolog har utvecklat de kartläggningar som ingår i Skolfam, och blivit skickligare på att utreda dessa barn och tolka resultaten utifrån till exempel tidigare trauman. Det har upplevt som viktigt att inte utsätta dessa barn för fler utredare än nödvändigt, utan kompletteringar har helst genomförts inom Skolfamteamet - även om arbetet då har gått utöver det som stipuleras i manualen.
- Barnens delaktighet har utvecklats genom att bland annat formuläret *Så här vill jag ha det i skolan* har införts, som då har gett alla barn en chans att tycka till om sin skola och göra sin röst hörd (även om de inte vill/vågar vara med på Skolfammöten).
- Barnens delaktighet har även främjats genom att deras funderingar och oro har fångats upp under kartläggningarna, och att utredningarna sedan har kompletterats med tester som svarar på deras frågor (t ex om ADHD eller tvång).
- Barnens delaktighet har också främjats genom individanpassade återkopplingar till alla barn, till exempel i form av ett brev eller ett bildcollage.
- De biologiska föräldrarna har involverats genom enskilda återkopplingar i de fall det har behövs.
- Specialpedagog och psykolog har fångat upp svårigheter hos barnen som inte har uppmärksammats, eller som har uppmärksammats men inte vidtagits åtgärder kring. Skolfam har på detta sett tydligt bidragit till att insatser har kunnat sättas in, eller sättas in snabbare. Externa aktörer har även kunnat använda Skolfams kartläggningar, vilket har skyndat på barnens insatser.
- Skolfamteamet har identifierat styrkor hos barnen, vilket har varit stärkande för barnen och i vissa fall en ögonöppnare för skola och familjehem.
- Skolfamteamet har sett till att berörda externa aktörer träffas kring barn som de är inblandade i, och har samverkat med främst Psykiatripartners, Logopedmottagningen, Ungdomshälsan och Syncentralen. Även aktörer som SYV har kopplats in på Skolfams inrådan.
- Skolfamteamet fungerar som ytterligare vuxna som ser barnen och som ser till helheten kring dem då de till exempel byter skola, stadie, socialsekreterare eller familjehem.
- Familjehemmen uttrycker att Skolfam är ett stort stöd för det som rör barnens nuvarande eller framtida skolgång och utveckling.
- Socialsekreterare efterfrågar specialpedagog och psykolog från Skolfam även i andra ärenden, och har hela våren år 2018 önskat att Skolfam ska kopplas in på fler barn. Det har kring flera barn blivit tydligt att socialsekreterare inte har förstått vidden av barnets svårigheter när skolan har beskrivit dem, men specialpedagog och psykolog har hjälpt till med att tolka skolans beskrivningar och vad det får för konsekvenser i praktiken.
- I kommuner utanför Motala har Skolfam stöttat skolor utan egen elevhälsa i arbetet kring aktuella barn.

- Nuvarande Skolfamteam ser tydliga vinster med att göra Kartläggning 2 för att på djupet följa upp barnens utveckling.
- En viktig framgångsfaktor upplevs vara att specialpedagog och psykolog numera sitter tillsammans, och tillsammans med socialsekreterarna.

Resultat – utmaningar

- Den stora utmaningen under projektets gång har varit de personalbyten och vakanser som har funnits under åren. Både specialpedagog och psykolog har bytts tre gånger. Både barn- och familjehemssekreterarna har haft en hög personalomsättning. Även på chefsnivå har personalbyten skett.
- Personalbytena och vakanserna har inneburit att projektet har stått stilla och fått börja om flera gånger. Det har inte funnits något kontinuerligt fungerande Skolfamarbete i Motala under projektets gång, vilket såklart har påverkat både barnen, familjehemmen och samarbetspartners. Många har glömt bort Skolfam eller tappat tron på vad Skolfam kan hjälpa till med.
- Arbetet i Skolfam har också haltat under det senaste året i och med att det har varit och ännu är oklart hur framtiden ska se ut.
- Många barn har inte uppmärksammats av pedagoger eller Elevhälsa, trots stora svårigheter. När Skolfamteamet har presenterat sina resultat och sin oro har dock både barn, pedagoger och familjehem känt igen beskrivningarna av barnets fungerande och åtgärder har kunnat vidtas. I något enstaka fall har det dock varit svårt att föra en diskussion med skolan om det som framkommit, då pedagogerna haft en helt annan bild av barnet och dess förmågor.
- Det är tydligt att arbetet med Skolfam är beroende av samarbete och samverkan mellan alla inblandade. Här finns en stor utmaning och ett framtida utvecklingsområde, både med elevhälsa, socialtjänst, skolor och familjehem.
- Rektorererna bedöms ha en central roll i de Skolfammöten som hålls kring barnen. Det har varit svårt att få tillgång till rektorerna, särskilt i Motala kommun, då de har delegerat uppdrag till bland annat specialpedagog som trots detta inte har haft mandat att fatta beslut under mötet.
- För den specialpedagog och psykolog som nu är anställd är det en fortsatt utmaning att förstå mer av socialtjänstens och familjehemsvårdens arbete. Båda kommer tidigare från arbeten inom skolan och elevhälsan, och har lättare för att se barnens behov ur det perspektivet. Risken finns då att det perspektivet dominerar, särskilt då socialsekreterarna av olika anledningar behöver utebli från Skolfammötena.
- Specialpedagog och psykolog är anställda av Bildningsförvaltningen och har elevhälsochefen som sin chef. De deltar i elevhälsans professionsträffar och arbetsplatsträffar, och det har ibland blivit svårt att klargöra roller gentemot elevhälsan vid samverkan kring barnen i Skolfam. Det är viktigt att framöver tillsammans fundera kring hur Skolfam och den ordinarie elevhälsan (där samma professioner finns) kan komplettera varandra på ett sätt som gynnar barnen mest.
- Specialpedagog och psykolog har ibland upplevt en frustration över sin organisatoriska tillhörighet, då den information och det arbete som skett på elevhälsans arbetsplatsträffar och yrkesträffar inte varit relevant för arbetet i Skolfam. På vissa sätt har deras arbete en större samhörighet med socialsekreterarnas, men inte heller på Socialkontoret har de upplevt att deras

arbete berörs i någon större utsträckning. Skolfam är en liten, om än viktig, del av bägge verksamheterna.

- Både specialpedagog och psykolog har andra uppdrag i Motala kommun vid sidan av Skolfam. Det har varit, och är, en svår balansgång att få tid till Skolfam när sidouppdragen har krävt mycket tid. Arbetet i Skolfam är beroende av att specialpedagog och psykolog är i fas med varandra.

Framtid – Skolfam Motala

Skolfam i Motala är efter nyrekryteringen sommaren år 2017 åter en etablerad verksamhet, och finns även med på kartan både i Östergötland och nationellt genom teamets aktiva närvaro i Skolfams olika träffar och arbetsgrupper. Detta arbete kommer att fortgå för att bibehålla Motala på kartan, genom fortsatt arbete med Skolfam på en regional och nationell nivå.

Det som nu står för dörren är att förfina Skolfam i just Motala, och utveckla samt anpassa verksamheten utifrån de förutsättningarna som finns här. Nuvarande team har under det gångna året tagit del av manualer och styrdokument samt dragit lärdom av andra Skolfamkommuner. Det är tydligt att det finns utrymme för att tolka manualerna och för att erbjuda Skolfam till en större målgrupp än just familjehemsplacerade barn i grundskolan.

- Socialtjänsten har identifierat 20 stycken nya barn och ungdomar som är aktuella för Skolfam. Planering kring dessa har påbörjats i samarbete mellan socialsekreterare, specialpedagog och psykolog. Skolfam har även tagit kontakt med elevhälsan kring vissa. Fördelen med att Motala är en relativt liten kommun är att Skolfamteamet inom några år kommer att kunna erbjuda insatser till alla familjehemsplacerade barn och ungdomar.
- Under hösten 2018 och våren 2019 planeras uppstarts dagar för Skolfam Motala, då representanter från Skolfam nationellt, Allmänna Barnhuset och universiteten bjuds in för att tala inför kommunpolitiker, socialtjänst, rektorer och elevhälsa kring familjehemsplacerade barn.
- Teamet har under sommaren 2018 i samråd med berörda chefer och kommunens kommunikatör startat en Facebooksida, Skolfam Motala, som på mindre än en vecka har nått flera tusen unika individer. Syftet med denna sida är att sprida information om Skolfam, skolan och socialtjänsten samt om barn och ungdomar generellt och familjehemsplacerade barn och ungdomar i synnerhet. Ett viktigt syfte är också att sprida information om insatser som till exempel Stödgrupp, eller om bibliotekets sommaraktiviteter.
- Specialpedagog har under sommaren 2018 anmält 13 barn från år 2 - 5 som är familjehemsplacerade av Motala kommun att vara med i Letterbox Club. Letterbox Club är en insats som stöds av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och som vänder sig till barn i familjehem eller barn i familjer som har försörjningsstöd. Syftet är att stimulera och väcka barnens nyfikenhet och lust att läsa, räkna och lära sig, genom att skicka paket med böcker, spel och skrivmaterial till barnen. Varje paket innehåller en faktabok och en skönlitterär bok, samt spel som är tänkta att utveckla barnens matematikkunskaper. Syftet med paketen och dess innehåll är också att uppmuntra och lyckas väcka barnens intresse och lust samt föräldrarnas engagemang, utan att detta känns som krav eller som läxor.

- Under våren 2019 kommer även barn i familjer med långvarigt försörjningsstöd att erbjudas Letterbox Club. Skolfams insatser kunde överlag gagna även denna grupp, vilket bör beaktas framöver.
- Fortsatt arbete kommer att ske med att vidareutveckla de kartläggningar som ingår i Skolfam. Utifrån behov som nuvarande team har uppmärksammats under det gångna året kommer specialpedagogen att fördjupa sina kunskaper inom matematikutveckling och matematiksvårigheter, medan psykologen kommer att fördjupa sig kring hur trauma/PTSD påverkar barns utveckling och kognitiva förmågor.
- Skolfam ska även framöver fungera som en länk mellan Socialtjänst och Elevhälsan, samt med externa aktörer som barnen har kontakt med.
- En vidareutvecklad samverkan med socialtjänsten kommer att ske genom att Skolfams specialpedagog och psykolog närvarar då socialsekreterarna träffas, för att tidigt kunna stötta kring frågor som rör skolgång.
- Skolfamteamet ser också att de skulle kunna vara med och bidra på de utbildningar som socialtjänsten ger till familjehemmen, till exempel för att prata om skola, elevhälsa, pedagogiska appar, språkutveckling, anknytning och traumamedveten omsorg (TMO).
- Skolfamteamet vill på sikt stötta familjehem redan tidigt då barn blir placerade, och att då även arbeta med barn i förskolan för att stötta färdigheter som sedan blir utslagsgivande i skolan. Det finns tydliga vinster med att komma in tidigt för att stötta familjehemmen, och Skolfams insatser måste inte börja med Kartläggning 1 – utan gärna tidigare. Familjehemmen kan stöttas i att bli skolföräldrar redan i förskolan, då barnens matematik- och läsutveckling börjar.
- Skolfamteamet vill på sikt ha som målsättning att alla familjehemsplacerade barn i Motala ska ingå i Skolfam, även de barn och ungdomar som går i förskolan, särskolan eller på gymnasiet.

Slutdiskussion – Skolfam Motala

Skolfam i Motala har drivits som ett projekt och har under åren dragits med stora utmaningar i form av bland annat personalbyten och vakanser. Att dra några slutsatser kring de barn och ungdomar som har ingått är därför svårt, och kanske rentav omöjligt. Tydligt är dock att de 12 barn som har fullföljt projektet är en mycket utsatt grupp med stora behov – som inte alltid är så lätta att identifiera eller prioritera för socialsekreterare, familjehem och pedagoger. Det är dessutom barn som samhället och kommunen har ett utökat ansvar för, och som har en mycket stor överrisk för ett vuxet liv i utanförskap.

Barnen har kontakter med allmänpsykiatrin, specialistpsykiatrin, logopedmottagningen och syncentralen, samt med elevhälsans representanter och skolans speciallärare och specialpedagoger. Till detta kommer såklart kontakterna med socialtjänsten. Behoven av samordning och samverkan blir utifrån detta stora, och här har Skolfam en viktig roll. Skolfam bidrar även till att aktivt följa upp barnens utveckling, och se till att insatser sätts in när så behövs. Skolfam ser till att dessa barn uppmärksammas, att remisser skickas, att förståelse väcks och att barnets nätverk sitter ner tillsammans åtminstone ett par gånger per år.

Här finns barnen med flera diagnoser och mycket stora svårigheter, men som är utan speciallärarstöd. Barnet som ingen trodde någonting om, men som visade sig ha en oerhört hög begåvning och fullt rimliga drömmar om att bli jurist eller läkare. Flickan som bytt både skola och familjehem ett antal gånger, och som med sina stora språkliga svårigheter inte förstod så mycket i skolan – mer än att hon inte förstod. Den trasiga pojken med utåtagerande beteende, som kräver att de vuxna håller ihop och tänker lika på sikt. Barnet med en oerhörd förmåga att berätta vad hen behöver, men som ingen lyssnade på förrän Skolfam kom. Flickan som var rädd för att behöva gå om ett år. Pojken med tvång, som han vågade berätta om först efter några träffar. Men också barnen med förmågor. Barnen med drömmar. Barnen med potential.

Och här finns Skolfam. Redo för 20 nya barn och ungdomar i behov av stöd.

Camilla Ring
Sektionschef

Kathrin Thomas
Elevhälsochef

Annelie Jansson
Specialpedagog

Karin Larsson
Psykolog

Bilaga 1

Tester som använts i projektet Skolfam i Motala:

WISC-IV (Wechsler Intelligence Scale for Children – fourth edition). Till WISC-IV användes ett datorprogram för automatiserad poängberäkning, för att minimera risken för fel. Detta test avser att mäta fyra olika aspekter av intellektuell begåvning: verbal funktion, perceptuell funktion, arbetsminne och snabbhet.

Becks Ungdomsskalor är ett självskattningsformulär för barn och ungdomar i åldern 7-18 år, med svenska normer för åldrarna 9-18 år. Skalorna avser att bistå i bedömningen av upplevd ångest, depression, ilska, normbrytande beteenden och självbild. Yngre barn får hjälp av testledaren att genomföra självskattningen, genom exempelvis uppläsning.

ABAS-II (Adaptive Behavior Assessment System-II) är ett skattningsformulär för att skatta barns adaptiva färdigheter. Det sker genom att barnens föräldrar (i vårt fall familjehemsföräldrar) och lärare fyller i formulär där barnens färdigheter i att anpassa sitt beteende i en mängd olika situationer, bedöms. Formuläret avser att beskriva barns förmåga att anpassa sitt beteende i olika kognitiva, sociala och praktiska situationer.

SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) avser att kartlägga barns och ungdomars beteenden genom lärar-, föräldra- och självskattningar. Skattningarna återspeglar fem områden: emotionella symptom, uppförandeproblem, hyperaktivitets- och kamratproblem, samt prosocialt (socialt gynnsamt) beteende.

VAS (Visual Analogue Scale) är en enkel metod för att skatta styrkan i relationen mellan elev och lärare. På ett papper får eleven markera med ett kryss på en ommarkerad linje, hur mycket han/hon tror att läraren bryr sig om honom/henne. På motsvarande sätt markerar läraren hur lätt det är att nå fram till eleven kunskapsmässigt respektive känslomässigt. Skalan sträckte sig från ”Inte alls lätt” till ”Mycket lätt” och översattes i efterhand till ett entalsvärde mellan 1 och 14 där ett högt värde representerade en lätthet i att nå fram. VAS-skalan visar om det finns något i samspelet mellan lärare och elev som behöver utredas mer ingående, exempelvis genom klassrumsobservationer.

Läskedjor består av delarna Bokstavskedjor, Teckenkedjor, Ordkedjor och Meningskedjor. För elever i årskurserna 2 och 3 används bokstavskedjor och ordkedjor. För elever i årskurs 4 till 9 används teckenkedjor, ordkedjor och meningskedjor. Testet avser att bistå i bedömningen av elevers ordigenkänning, ordavkodningsförmåga och läsförståelse.

DLS används för att bedöma elevers läs- och skrivförmåga. För elever i årskurs 1-2 används DLS; Bas med deltesterna Läslust, Läsning och Skrivning. För elever i årskurs 2-3 används DLS; Samma ljud, Ordförståelse, Rättstavning och Läsförståelse. Elever i årskurs 4-6 testas med DLS; Rättstavning, Ordförståelse, Lëshastighet och Läsförståelse. För elever i årskurs 7-9 finns samma deltest som i årskurs 4-6, men anpassade till en åldersadekvat nivå.

Magnes matematikdiagnos, känd som ”Medelsta-diagnos” används. Diagnoserna ger kunskap om elevernas elementära kunskaper i matematik.

Nuvarande Skolfamteam har även vid behov använt sig av följande:

Logos som är ett datorbaserat test som ger en detaljerad kartläggning av elevens lässvårigheter och som även ger anvisningar och konkreta förslag om hur lärarna ska rikta sina insatser för att hjälpa eleverna på bästa möjliga sätt. I Logos finns sex av de sju kriterier som används i dyslexidiagnostik.

Test for Reception of Grammar, TROG 2, är avsett att mäta receptiv grammatisk förståelse hos barn och ungdomar. Testet är konstruerat så att det begränsar andra språkliga faktorer inverkan på testresultatet, såsom auditiv diskriminering, bristande ordförråd eller begränsad arbetsminneskapacitet.

Y-BOCS (Yale Brown Obsessive Compulsive Scale) för bedömning av tvångstankar och tvångshandlingar.

Brown (Brown Attention-Deficit Disorder Scales) för bedömning av ADHD-problematik.

VAS Relationsskala (se ovan) även för att skatta styrkan i barnets relation till familjehemsföräldrarna.

Så här vill jag ha det i skolan, som är ett material med bildstöd för att prata med eleven själv om dennes behov i skolan utifrån flera olika områden.